

ARAŞTIRMA MAKALE

Hemşirelikte Alzheimer Hastalarına Yönelik Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Sistemik İncelenmesi

Fadime TORU¹

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Alanya - ANTALYA
ORCID: [0000-0003-2795-4077](https://orcid.org/0000-0003-2795-4077)

ÖZET

Artan yaşlı nüfusta giderek artan oranda sağlık problemleri çıkmaya başlamıştır. Yaşlanmayla beraber meydana gelen fiziksel ve ruhsal sorunlar, yeni bakım ve tedavi yöntemi arayışını gündeme getirmiş ve yaşam süresinin artması ile birlikte bireylerde meydana gelebilecek hastalıklarda da artış yaşanmıştır. Hemşirelik literatürü incelendiğinde Alzheimer tanısı alan hastalarda hem fiziksel hem psikolojik sorunların görüldüğü, görülen tüm bu sorunların hastaların ve bakım vericilerin yaşamını önemli ölçüde etkilediği saptanmış olup yapılan çalışmaların daha çok uluslararası düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde yaklaşık 600 bin Alzheimer hastası olduğu ve henüz tanı almayan çok sayıda hastanın var olduğu bilinmesine rağmen hemşirelik alanında lisansüstü tezler dışında kullanıldığı çalışma sayısı çok azdır. Bu nedenle bu sistemik derlemenin amacı Türkiye’de hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerde Alzheimer hastaları ile yapılan çalışmaların incelenmesi ve sonuçlarının ortaya konulmasıdır. Araştırmada Alzheimer hastaları ile ilgili hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerin çeşidi, yayın yılı, amacı, örnekleme, sayısı, yayınlanma durumları, yöntem ve sonuçları incelenmiştir. Çalışma 15.07.2023-08.06.2024 tarihleri arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından “Alzheimer, Alzheimer ve bakım vericiler, hemşirelik” anahtar kelimeleri kullanılarak tezler taranmıştır. Veri toplamada araştırmacılar tarafından hazırlanan “tez değerlendirme formu” kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Yapılan arama sonucunda 21 tez bulunmuş olup, bu tezlerden 16’sı yüksek lisans, 5’i ise doktora tezidir. Tezlerin %14’ü 2017 yılında, %38,1’i Hemşirelik Anabilim dalında yapılırken, %61,9’u tanımlayıcı türde yapılmıştır. Tezlerde örnekleme %52,3’ünü Alzheimer hastalarına bakım verici bireyler oluşturmuştur. Hasta ve hastaya bakım veren birey popülasyonuna baktığımızda ise her ikisinde de kadın cinsiyeti fazla sayıdadır. Tezlerin %52,4’ü yayına çevrilmiştir. Tezlerin konu dağılımına bakıldığında %42,8’i bakım veren bireylerin yaşadıkları güçlüklerle (bakım yükü) ilgili olduğu bulunmuştur. Çalışmada tezlerin %76,2’si yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır. Tezlerin %61,9’unun tanımlayıcı tipte yapıldığı görülmekte olup, %52,4’ünün de makale olarak yayınlanmadığı belirlenmiştir. Alzheimer tanısı alan hastalarla ve bakım veren bireylerle yapılan çalışmaların artırılması, randomize kontrollü çalışmaların yapılması, lisansüstü eğitim kalitesinin artırılması ve sayıca az olan doktora tez çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

MAKALE GEÇMİŞİ

Geliş 23 Eylül 2024
Kabul 25 Aralık 2024

ANAHTAR KELİMELER

Alzheimer
Hemşire
Bakım vericiler
Lisansüstü tezler

Review of Postgraduate Dissertations on Alzheimer's Patients in Nursing Care

ABSTRACT

Increasingly, health problems have started to occur in the increasing elderly population. The physical and psychological problems that occur with aging have brought the search for new care and treatment methods to the agenda, and with the increase in life expectancy, there has been an increase in the diseases that may occur in individuals. When the nursing literature was examined, it was determined that both physical and psychological problems were seen in patients diagnosed with Alzheimer's disease, and all these problems significantly affected the lives of patients and caregivers, and it was determined that the studies conducted were mostly at the international level. Although it is known that there are approximately 600 thousand Alzheimer's patients in our country and that there are many patients who have not yet been diagnosed, the number of studies used in the field of nursing other than postgraduate theses is very few. Therefore, the aim of this systematic review is to examine the studies conducted with Alzheimer's patients in postgraduate theses in the field of nursing in Turkey and to reveal the results. In the study, the type, year of publication, aim, sample, number, publication status, method and results of postgraduate theses in the field of nursing related to Alzheimer's patients were examined. The study was conducted between 15.07.2023-08.06.2024 by using the key words 'Alzheimer, Alzheimer and caregivers, nursing' from the YÖK National Thesis Centre database. The 'thesis evaluation form' prepared by the researchers was used for data collection. Descriptive statistics were used to evaluate the data. As a result of the search, 21 theses were found, 16 of which are master's theses and 5 are doctoral theses. Of the theses, 14% were conducted in 2017, 38.1% were conducted in the Department of Nursing, and 61.9% were descriptive. In the theses, 52.3% of the sample consisted of

ARTICLE HISTORY

Received 23 September
2024
Accepted 25 December
2024

KEYWORDS

Alzheimer
Nurse
Caregivers
Postgraduate theses

¹Sorumlu Yazar E-mail: fadime.toru@alanya.edu.tr

Makalenin Kaynak Olarak Gösterimi (Cite): Toru, F. (2024). Hemşirelikte Alzheimer hastalarına yönelik yapılmış lisansüstü tezlerin sistemik incelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD) / Elderly Issues Research Journal (EIRJ)*, 17(2), 88-102.

individuals caring for Alzheimer's patients. 52.4% of the theses were translated into publications. When the subject distribution of the theses was analyzed, 42.8% were found to be related to the difficulties experienced by the caregivers (care burden). In the study, 76.2% of the theses were made as master's theses. It was seen that 61.9% of the theses were of descriptive type and 52.4% of them were not published as articles. It is recommended to increase the number of studies with patients diagnosed with Alzheimer's disease and caregivers, to conduct randomized controlled studies, to improve the quality of postgraduate education, and to increase the number of doctoral thesis studies, which are currently limited in number.

1.GİRİŞ

Bilimsel keşiflerde devam eden ilerlemeler, halk sağlığı önlemleri ve diğer sosyolojik ve tarihsel gelişmelerle birlikte, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan dünyada ortalama yaşam beklentileri yükselmeye devam etmektedir. Bu sürece bağlı olarak artan yaşlı nüfusta giderek artan oranda sağlık problemleri çıkmaya başlamıştır. Yaşlılık süreci ile birlikte meydana gelen fiziksel ve ruhsal sorunlar, yeni bakım ve tedavi yaklaşımları arayışını gündeme getirmiş olup yaşam süresinin artması ile birlikte yaşlılıkta ortaya çıkabilecek olan hastalıklarda da artış olduğu görülmektedir. Yaşlılık ile beraber görülen bu hastalıklardan biri olan Alzheimer hastalığı, bireyde bilişsel, fiziksel ve sosyal kayıplara neden olmaktadır (Öber, 2008; Aşiret & Kapucu, 2015; Söylemez & Küçükgüçlü, 2017).

Alzheimer hastalığı, beyin serebral korteks, hipokampus ve subkortikal bölgelerde nöronlarda meydana gelen dejenerasyonla karakterize metabolik aktivitede azalma ile ortaya çıkan ve bununla birlikte hatırlama, konuşma ve duygular gibi kognitif fonksiyonlarda bozulmaya, mental işlevlerde gerilemeye, nörolojik ve psikiyatrik davranışsal bozulmaya, öz bakım yetersizliğine, yaşam kalitesi ve aktivitelerinde bozulmalara yol açan kötü seyirli, kronik ve ilerleyici bir hastalıktır (Öber, 2008; Kaptan & Dedeli, 2012).

Küresel bir sağlık sorunu olan Alzheimer hastalığı, vakaların %60-70'ine oluşturmakta olup birey, toplum ve aile için önemli etkiler oluşturmaktadır (Karşıdağ, 2012; WHO, 2024). Dünya Sağlık Örgütü'nün açıkladığı 2024 yılı ölüme yol açan hastalıklar raporunda yedinci sırada yer alan Alzheimer hastalığı dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olarak yer almaktadır (WHO, 2024). Alzheimer hastalığı Türkiye'de ise yaklaşık 600 bin Alzheimer hastası olduğu ve henüz tanı almayan çok sayıda hastanın da bu hastalıkla mücadele ettiği düşünülmektedir (Karadakovan, 2005; Karşıdağ, 2012; Aşiret & Kapucu, 2015).

Alzheimer tanısı alan hastaların ilerleyen evrelerinde günlük bağımsız yaptıkları aktivitelerinde azalmalar olmakta, bilişsel ve davranışsal bozuklukları belirgin hale gelmekte ve hastalar ruhsal, fiziksel, maddi ve sosyal ihtiyaçlarını yerine getirmek için başka birinin yardımına gereksinim duymaya başlamaktadır (Öber, 2008; Gazes, Soldan & Stern, 2012; Aşiret & Kapucu, 2015). Günümüzde Alzheimer hastalığını engelleyen, durduran veya iyileştirebilen bir tedavi yöntemi bulunmamaktadır. Var olan tedavi yöntemleri hastalığın gidişatını yavaşlatan semptomlara yönelik tedavilerdir (Kaptan & Dedeli, 2012; Keleş & Özalevli, 2018).

Alzheimer hastalığı olan giderek bakıma muhtaç hale gelmektedir. Bu bireylerin bakımında hemşirenin temel hedefleri; hastanın fonksiyonelliğinin korunması, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmesi, hastalık nedeniyle ortaya çıkan kayıpların telafi edilmesi, hastanın bireyselliğini koruyacak ve yaşam kalitesini devam ettirecek tedavi edici ortamın oluşturulmasıdır (Karadakovan, 2005; Gazes vd., 2012; Keleş & Özalevli, 2018). Alzheimer tanısı alan hastalara bakım veren bireylerin bakım verme süresince maruz kaldığı fizyolojik, sosyal, ekonomik ve ruhsal sorunların yaşam kalitelerini olumsuz olarak etkilediği ve tükenmişlik yaşadıklarından dolayı gizli hasta oldukları belirtilmektedir. Bakım veren bireylerde bakım yükü hastayla bakım veren arasındaki ilişkiyi, hastasının bakım kalitesini, memnuniyetini ve algıladığı hastalık şiddetini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle bakım veren bireylerin hem kendi hem hastası ile ilgili problemler ile uygun baş etme yöntemleri bulmasına yardımcı olarak, bilgi ve becerilerini arttırarak bağımsızlığını ve yaşam kalitesini arttırmak son derece önemlidir (Etters, Goodall, & Harrison, 2008; Akyar, 2016; Özbabalık & Hussein, 2017; Keleş & Özalevli, 2018).

Artan yaşlı nüfusta giderek sağlık problemleri çoğalmaya başlamıştır. Yaşlanmayla beraber meydana gelen fiziksel ve ruhsal sorunlar, yeni bakım ve tedavi yöntemi arayışını gündeme getirmiş ve yaşam süresinin artması ile birlikte bireylerde meydana gelebilecek hastalıklarda da artış yaşanmıştır (Karadakovan, 2005; Öber, 2008; Özbabalık & Hussein, 2017). Yaşlanmaya bağlı olarak görülmeye başlanan hastalıklardan biri olan Alzheimer Hastalığı (AH), bireyde bilişsel, fiziksel ve sosyal kayıplara yol açmaktadır. Bu kapsamda geçmişten günümüze Alzheimer hastalarına yönelik yapılan hemşirelik alanındaki tezlerin taranması ve var olan durumun belirlenmesini sağlayacaktır. Ayrıca gelecekte Alzheimer hastaları ile yürütülecek olan bilimsel çalışmalara da katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

2.YÖNTEM

Bu çalışma sistematik derleme şeklinde yapılmış olup Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanından yararlanılarak hazırlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2006-2024 yılları arasında yapılan hemşirelik lisansüstü tezleri oluşturmaktadır. Veri tabanı, 10 Mart - 25 Ağustos 2024 tarihleri arasında, Türkçe dilinde "Alzheimer", "Alzheimer hastaları", "Alzheimer hastaları ve bakım", "Alzheimer ve bakım vericileri" anahtar kelimeleri ile tezler taranmıştır. Tezlerin yapıldığı zamanla ilgili bir sınırlama yapılmadan ulaşılan 21 tez (yüksek lisans, doktora) çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Ulusal

tez merkezinin tümü kısmında tezlerin özet bölümleri sistematik bir şekilde incelenerek amaca uygun olarak yapılan Alzheimer hastaları, alzheimer hastalarında bakım vericiler ile ilgili, tam metin ulaşılabilen 19 tez araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışma, Meta-Analiz çalışmaları ve sistematik derlemeler için Tercih Edilen Raporlama Ögeleri (PRISMA)'ne göre metodolojik yönden düzenlenerek Şekil 1'de gösterilmiştir.

2.1.Çalışmaya Dâhil Edilme Kriterleri

- Hemşirelik alanında yapılmış olması,
- Tam metin olması,
- Alzheimer tanılı hasta ile yapılmış olması,
- Alzheimer tanılı hastaya bakım vericilerle yapılmış olmasıdır

2.2.Çalışma Dışlanma Kriterleri

- Tez başlığında "Alzheimer, Alzheimer ve bakım vericiler" kelimesinin yer almaması
- Tezin erişime kapalı olması
- Tezin hemşirelik anabilim dalı/dalları dışında farklı bir disiplin tarafından yapılmış olmasıdır.

2.3.Verilerin Toplanması

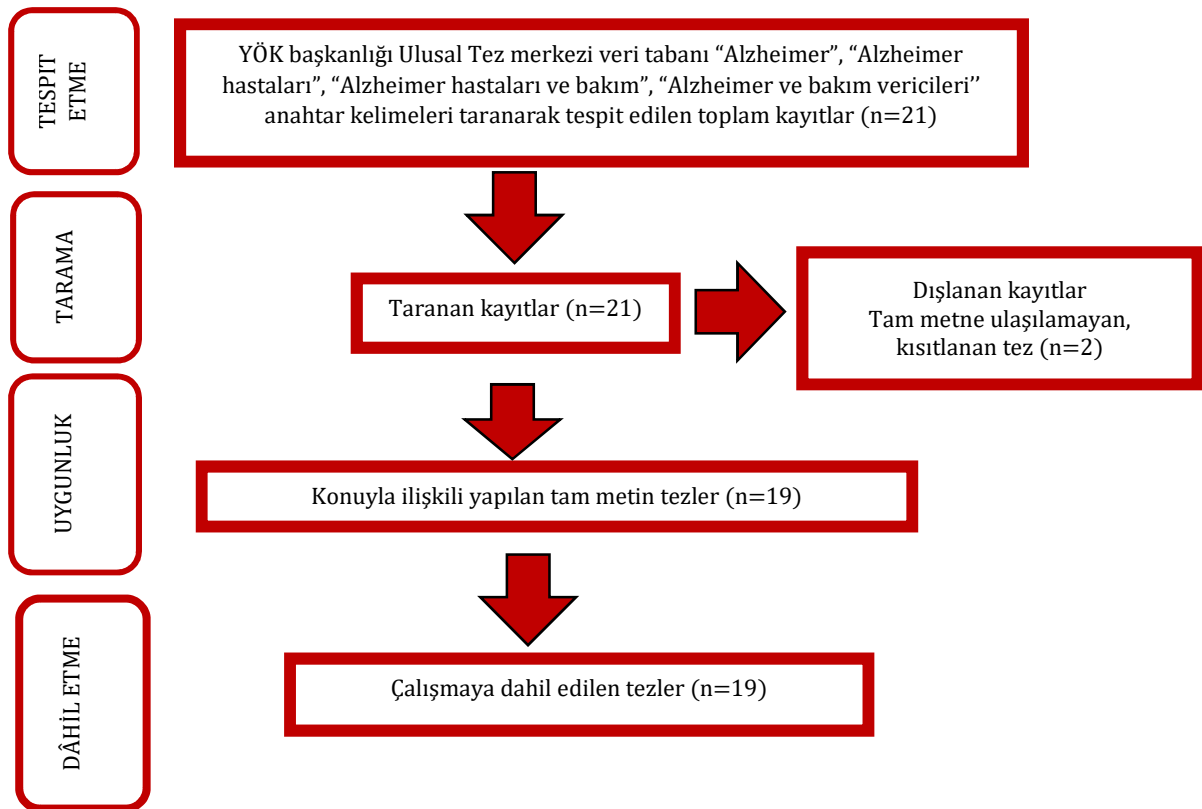
Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan "Tezlere ilişkin tanımlayıcı bilgiler" formu kullanılmış olup incelenen tezler tür, yayınlanma yılı, anabilim dalı, araştırma türü, örnekleme popülasyonu (bakım verici, hastalar), veri toplama teknikleri, yayına çevrilme durumu, ulaşılabilirlik, yayın olma sayıları ve ele alınan konular olarak 12 başlık altında toplanmış ve incelenmiştir.

2.4.Çalışmanın Sınırlılıkları

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer almayan, sisteme kayıtsız lisansüstü tezlere ulaşılamaması ve sadece hemşirelik anabilim dalında yapılmış olan tezlerin çalışma ele alınması çalışmanın sınırlılığıdır.

2.5.Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmada araştırmacıların erişimine açık bir veri tabanı olan YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayınlanan tezler kullanılmıştır. Çalışma betimsel tarama ve doküman incelemesi yöntemi ile yapılan literatür araştırmadır. İncelenen lisansüstü tezlerin tamamının yazar bireyler tarafından YÖK Ulusal Tez Merkezi veri giriş formu ile ulaşılabilir olmasının onaylanmasından dolayı etik kurul iznine ihtiyaç olmadığı belirlenmiştir. Çalışma örnekleme alınan tezler kaynaklar kısmında gösterilerek atıf yapılmıştır.

Şekil 1: PRISMA akış şeması

2.6. Metodolojik Kalitenin Değerlendirilmesi ve Verilerin Analizi

Çalışmanın kalitesini belirlemek için Critical Appraisal Skill Programme (CASP)'dan yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçların sistematik olarak değerlendirildiği 10 soruluk bir kontrol listesinden oluşan programın kontrol listesinde bir puanlama sistemi yoktur. Programda soruların cevapları "evet" şeklinde yer almakta, "hayır" cevabının verildiği sorular için ise açıklama yapılması gerekmektedir. Değerlendirme araştırmacı tarafından bağımsız olarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler kullanılmış olup, istatistiksel analiz için SPSS 20 programından yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Alzheimer hastalığı ile ilgili olan konuların belirlenmesi ve genel eğilimin saptanması için yapılan çalışmanın bu bölümünde, taranan tezlere ilişkin bulgular verilmiştir. Tablo 1'de araştırmaya dahil edilen 21 tezin tanımlayıcı özellikleri sunulmuştur. Araştırmada, 16'sı yüksek lisans, 5'i doktora tezi olmak üzere 21 lisansüstü tez ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen tezlerin büyük çoğunluğu 2017 yılında (%20) yapılmıştır. Anabilim Dalı olarak hemşirelik, iç hastalıkları, psikiyatri, evde bakım ve halk sağlığı hemşireliği olduğu ve çoğunluğunun hemşirelik anabilim dalında (%38,1) yapıldığı saptanmıştır. Tezlerin çoğunluğunun tanımlayıcı türde (%61,9) araştırma şeklinde yapıldığı belirlenmiş olup örneklemini hastaların ve hastaya bakım veren bireylerden oluştuğu saptanmıştır. Hastaya bakım veren bireylerle yapılan çalışmaların hastalarla yapılan çalışmalardan fazla olduğu (%52,3)

belirlenmiştir. Hasta ve hastaya bakım veren birey popülasyonuna baktığımızda ise her ikisinde de kadın cinsiyetinin fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda tezlerin tamamında veri toplama teknikleri olarak anket formu, ölçek ve görüşme kullanılmıştır. Tezlerden sadece birinin "izinsiz/ulaşılabilen" olduğu, diğer tüm tezlerin ise, "izinli/ulaşılabilir" olduğu görülmüştür. Tezlerin yayınlanma durumu ele alındığında 7 tezin yayın yapıldığı (%46,7) ve yayınlanan hepsinin uluslararası dergilerde yayımlandığı bulunmuştur.

Tezlerin ele aldığı konular arasında bakım yükü (bakım verenlerin yaşadığı güçlükler), alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemleri, yaşam kalitesi, evde bakım, Alzheimer hastalarının kognitif ve psikolojik belirtileri olduğu görülmüştür. Bu konular arasında çoğunlukla irdelenen konunun bakım verenlerle yapılan bakım yükü konusu olduğu saptanmıştır.

Araştırmada incelenen tezlerin belirlenen özelliklere sınıflandırılmasına ilişkin bilgiler Tablo 2'de verilmiştir. Ayrıca tüm tezlerde örnekleme oluşturan birey sayısının en az 27, en fazla 200 olduğu belirlenmiştir. Alzheimer hastasına bakım veren kişilerin sosyal hayatının olumsuz yönde etkilendiği saptanmış olup; bakım veren kişilerde en çok sosyal izolasyon, yorgunluk, öfke/ajite tepkiler, depresif şikayetler, fiziksel şikayetler yaşadığı belirlenmiştir. Hastalar ile yapılan tüm çalışmalarda yapılan uygulamalar, çalışma gruplarının ölçek puanlarında kontrol gruplarına göre anlamlı artma veya azalma sağlamıştır. Tüm çalışmalarda hastalar yapılan nonfarmakolojik uygulamaların olumlu yönde etkilerinin olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Tezlere ilişkin tanımlayıcı bilgiler

Tanımlayıcı Özellikler	n	%
Tezin Türü		
Yüksek Lisans	16	76,2
Doktora	5	23,8
Tezin Yılı		
2006	2 Yüksek Lisans Tezi	9,5
2007	1 Doktora Tezi	4,8
2008	1 Doktora Tezi	4,8
2009	1 Yüksek Lisans Tezi	4,8
2014	1 Doktora Tezi	4,8
2015	1 Yüksek Lisans Tezi	4,8
2017	3 Yüksek Lisans Tezi	14,3
2018	2 Yüksek Lisans Tezi	9,5
2019	1 Yüksek Lisans Tezi	4,8
2020	2 Yüksek Lisans Tezi	9,5
2022	1 Yüksek Lisans Tezi	4,8
2022	1 Doktora Tezi	4,8
2023	1 Yüksek Lisans Tezi	4,8
2024	2 Yüksek Lisans Tezi	9,5

2024	1 Doktora Tezi	4,8
Anabilim Dalı		
Hemşirelik	8	38,1
İç hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı	6	28,6
Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı	4	19
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı	1	4,8
Evde Bakım Hemşireliği	2	9,5
Araştırma Türü		
Tanımlayıcı	13	61,9
Randomize Kontrollü	6	28,6
Yarı deneysel	2	9,5
Örneklem		
Hastalar	8	38,1
Hemşire	0	0
Bakım verici	11	52,3
Hemşirelik öğrencileri	1	4,8
Sağlıklı bireyler	1	4,8
Bakım verenlerin cinsiyeti		
Kadın	785 kadın bakım verici	
Erkek	298 erkek bakım verici	
Hasta popülasyon grubu		
Kadın	294 kadın hasta	
Erkek	142 erkek hasta	
Veri Toplama Teknikleri		
Anket formu, ölçek ve görüşme	21	100
Diğer	0	0
Tezin Yayına Çevrilme durumu		
Evet	10	47,6
Hayır	11	52,4
Teze ulaşılabilir durumu		
İzinli/ulaşılabilir tezler	19	90,5
İzinsiz/ulaşılabilen tezler	2	9,5
Yayınlanmış tezler		
Uluslararası	7	100
Ulusal	0	0
Konular		
Bakım yükü (Bakım verenlerin yaşadığı güçlükler)	9	42,8
Alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemleri	7	33,3
Yaşam kalitesi	1	4,8
Evde bakım	2	9,5
Alzheimer hastalarının kognitif ve psikolojik belirtileri	2	9,5

Tablo 2. Hemşirelik alanında Alzheimer ile ilgili yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri

Yazar Yıl Danışman	Tez Türü	Tezin Adı	Araştırma Türü	Yürütülme Amaçları	Örnekleme Sayısı ve Kullanılan Ölçme Araçları	Sonuç
1 Akyar, İ. 2006 Akdemir, N.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer Hastalarına bakım verenlerin yaşadıkları güçlükler	Tanımlayıcı	Alzheimer hastalarına bakım verenlerin yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi	50 hasta yakını -Veri Toplama Formu	Baktığı bir başkası olan ve ekonomik durumu hastalıktan etkilenen bakım verenlerin ailede güçlük yaşadığı saptanmıştır. Bakım verenlerin %64'ü bakım verme sebebiyle ailede güçlük yaşamakta, güçlük yaşayanların %40.6'sı bakım verirken destek sistemlerinin olmadığı, %34.4'ü ruhsal, %18.8'inin ise ekonomik yönden güçlük yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.
2 Aygün, G. 2006 Yıldız, A.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastasına bakım veren yakınlarının karşılaştıkları sorunlar	Tanımlayıcı	Alzheimer hastasının bakımını üstlenen bireylerin karşılaştıkları güçlükleri belirleyerek; bakımın kalitesinin artırılması, karşılaştıkları güçlüklerle baş edebilmelerinde hasta yakınlarına yardımcı olunması	60 hasta yakını -Veri toplama formu	Alzheimer hastasına bakım veren kişilerin sosyal hayatının olumsuz yönde etkilendiği saptanmış olup; bakım veren kişilerde en çok sosyal izolasyon, yorgunluk, öfke/ajite tepkiler, depresif şikayetler, fiziksel şikayetler yaşadığı belirlenmiştir.
3 Özdemir L. 2007 Akdemir, N.	Doktora Tezi	Hafif Alzheimer hastalarına uygulanan çoklu duyuşal uyaran yönetiminin kognitif durum, depresyon ve anksiyete üzerine etkisi	Yarı Deneysel	Müzik dinleme, resim boyama, oryantasyon ile ilgili yapılacak uygulamaların, kurumda kalan Alzheimer hastalarının kognitif durumu, depresyon ve anksiyete düzeylerine etkisinin belirlenmesi	27 Alzheimer hastası (hafif dereceli) -Birey Tanıtım Formu - Boyama Etkinliğine Katılma Çizelgesi -Standardize Mini Mental Test -Depresyon Ölçeği -Beck Anksiyete Ölçeği	Alzheimer hastalarına yönelik yapılan çoklu duyuşal uyaran yönteminin kognitif durumu iyileştirdiği, depresyon ve anksiyete düzeyini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.
4 Taşdemir, G. 2008 Öz, F.	Doktora Tezi	İlk ve Orta evre Alzheimer hastalarının evde izlemi (15)	Tanımlayıcı	İlk ve orta evre Alzheimer hastaları ile yapılan ev ziyaretlerinde uygulanan hemşirelik girişimlerinin hasta problemlerine, depresyon ve anksiyete düzeylerine etkisinin belirlenmesi	40 Alzheimer hastası birey -Birey Tanıtım Formu -Cornell Demansta Depresyon Ölçeği -Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri	Ev izlemlerinde uygulanan hemşirelik girişimleriyle hasta sorunlarında başlangıca göre bitiş izleminde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalma olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. (Devam)

5	Akpınar, B. 2009 Küçükgüçlü, Ö.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalığı olan bireye bakım verenlerin cinsiyetinin bakım veren yükü üzerine etkisi	Tanımlayıcı	Alzheimer tanısı alan hastalarına bakım veren bireylerin cinsiyetinin bakım veren yükü üzerine etkisinin belirlenmesi	Alzheimer hastasına bakım veren 192 kişi (120 kadın 72 erkek) -Mini Mental Test -Sosyodemografik Bilgi Formu -Bakım Veren Yükü Ölçeği -Nöro-psikiyatrik Ölçek (NPI)	Alzheimer tanısı alan hastalara bakım veren erkeklerin yük puanları kadınlara göre daha düşük saptanmış olup; kadın bakım vericilerin tedavi edici hemşirelik uygulamaları kullanılması, sayıları fazlalaşan erkek bakım veren bireylerin de ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.
6	Duru Aşiret, G. 2014 Kapucu, S.	Doktora Tezi	Anımsama terapisinin Alzheimer hastalarının bilişsel durumu, depresyon ve günlük yaşam faaliyetlerine etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Anımsama terapisinin, kurumda yaşayan Alzheimer hastalarının bilişsel durumu, depresyon ve günlük yaşam faaliyetlerine etkisinin belirlenmesi	62 Alzheimer hastası birey (31 müdahale, 31 kontrol grubu) -Tanıtıcı Bilgiler Formu -Günlük Yaşam Faaliyetleri İzlem Formu -Standardize Mini Mental Test -Geriatrik Depresyon Ölçeği	Anımsama terapisi sonunda çalışma grubundaki bireylerin depresyon düzeylerinde azalma; bilişsel durumunda da artma olmuştur. Anımsama terapisinin bireylerin iletişim, işbirliği, sosyalleşme ve huzursuzlukları üzerine olumlu bir etkisinin olduğu belirlenmiş olup, günlük yaşam aktiviteleri üzerine bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.
7	Erkuran, H. 2015 Altay, B.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimerlı hastaya bakım veren kişilerin bakım yükünün stresle baş etme durumlarına etkisi	Tanımlayıcı	Alzheimer hastasına bakım verenlerin bakım yükünün stresle baş etme durumlarına etkisinin belirlenmesi	120 Hasta Yakını -Veri Toplama Formu -Bakım Verme Yükü Ölçeği -Stresle Başa Çıkma Ölçeği	Bakım verenlerin bakım yükü arttıkça stresi kontrol altına almada etkin olarak kullanılan "Kendine Güvenli Yaklaşım" ve "İyimser Yaklaşım" kullanma düzeyleri azalmaktadır.
8	Altın, A. 2017 Aydın Avcı, İ.	Yüksek Lisans Tezi	Evde Alzheimer hastasına bakım verenlerin hasta bakımına yönelik kullandıkları tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemleri	Tanımlayıcı	Ev ortamında Alzheimer hastası olan bireylere bakım verenlerin hasta bakımına ilişkin kullandıkları tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerinin belirlenmesi	177 Hasta Yakını (Alzheimer hastasına bakım veren bireyler) Veri Toplama Formu	Alzheimer hastasına bakım veren bireylerin hasta bakımına ilişkin nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımının fazla olduğu saptanmıştır
9	Tezcan, S. 2017 Yıldız, A.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarına bakım veren kişilerin yaşadıkları güçlükler	Tanımlayıcı	Alzheimer hastalarına bakım verenlerin yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi	52 Hasta Yakını (Alzheimer hastasına bakım veren bireyler) -Sosyo-Demografik Bilgi Formu -Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği -Sosyo-Demografik Özellikleri Formu -Bakım Verme Yükü Ölçeği	Bakım verenlerin günlük aktivitelerdeki bağımsızlık düzeyi arttıkça bakım veren bireylerin yük düzeyinde azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Tablo 2. (Devam)

10	Toker, S. 2017 Doğan, S.	Yüksek Lisans Tezi	Kanser, şizofreni ve Alzheimer hastalarının bakım vericilerinde travma sonrası gelişimin incelenmesi	Tanımlayıcı	Onkoloji, Psikiyatri, nöroloji polikliniklerine giden şizofreni, kanser ve alzheimer hastalarının öncelikli bakım vericilerinde ortaya çıkan travma sonrası gelişimin belirlenmesi	50 Hasta Yakını -Sosyodemografik Bilgi Formu -Travma Sonrası Gelişim Ölçeği	Travma sonrası gelişimin, kanser hastasına bakım veren bireylerde en yüksek, şizofreni hastalarına bakım veren bireylerde ise en düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.
11	Uslu, A. 2018 Polat, Ü	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer tipi demanslı hastalara bakım verenlerin öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile yaşam kaliteleri ve bakım yükleri arasındaki ilişki	Tanımlayıcı	Alzheimer tipi demanslı hastalara bakım veren bireylerin öz etkililik-yeterlilik düzeyleri ile yaşam kaliteleri ve bakım yükleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi	145 Alzheimer tipi demanslı hastalara bakım veren bireyler -Birey Tanıtım Formu -Öz Etkililik-Yeterlilik Ölçeği -SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği -Bakım Verme Yükü Ölçeği Barthel İndeksi	Bakım veren bireylerde bakım yüklerinin yüksek, öz etkililik-yeterlilik düzeylerinin iyi düzeyde olduğu belirlenirken, yaşam kalitesi puanının düşük olduğu saptanmıştır.
12	Toker, G. 2018 Yurtsever, S.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarına bakım veren aile bireylerinin bakım yükü ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki	Tanımlayıcı	Alzheimer hastalarına bakım veren aile bireylerinin bakım yükü ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi	110 Hasta Yakını (Alzheimer hastasına bakım veren bireyler) -Veri Toplama Formu -Bakım Veren Yükü Ölçeği -UCLA-LS Yalnızlık Ölçeği	Bakım vericileri gelin, eğitim düzeyi düşük ve bekar olanların; herhangi bir işte çalışmayan, hasta ile aynı evde yaşayanların, beş yıl üstü hastalara bakım verenlerin, bakım konusunda destek almayanların Bakım veren yükü ölçeği puan ortalamalarının ve Yalnızlık Ölçeği puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır.
13	Kıyak, M. 2019 (24) Alparslan, G.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarında müziğin uyum gücünü azaltmadaki etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Alzheimer hastalarında Nihavent makamının uyum gücünü azaltmadaki etkisinin belirlenmesi	30 Alzheimer tanısı alan hasta -Tanıtıcı Bilgi Formu -Yaşlılarda Uyum Gücünü Değerlendirme Ölçeği -Emosyonel Durum Değerlendirme Formu	Nihavent makamında olan şarkıların Alzheimer hastalarının sürece uyum düzeyini artırdığı için hemşirelik uygulamalarına dahil edilmesi gerektiği belirlenmiştir.
14	Kayaaslan, B. 2020 Lök, N.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarında müzik terapinin bilişsel işlevler ve uyum düzeyine etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Huzurevinde kalan yaşlı bireylere uygulanan müzik terapinin bilişsel işlevler ve uyum düzeyine etkisinin belirlenmesi	30 Alzheimer tanısı alan hasta (15 müdahale, 15 kontrol) -Tanıtıcı Bilgiler Formu -Standardize Mini Mental -Test -Yaşlılarda Uyum Gücünü Değerlendirme Ölçeği	Müzik Terapi'nin Alzheimer hastalarının bilişsel durumlarını ve uyum düzeylerini artırdığı belirlenmiştir. Müzik dinletilen müdahale grubundaki hastaların bilişsel işlevlerinin kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. (Devam)

15	Dikililer, Ü. 2020 Öksüz, E.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarına bakım verenlerde bakım yükü ve ruhsal belirtiler	Tanımlayıcı	Alzheimer hastalarına bakım veren bireylerde bakım yükünün ve ruhsal bulguların değerlendirilmesi	Alzheimer tanısı alan hastalara bakım veren 115 birey -Birey Tanıtım Formu -Bakım Verenlerin Yükü Ölçeği -Kısa Semptom Envanteri	Evli, kadın, ekonomik durumu düşük, çalışmayan ve çocuğu olan bakım veren bireylerin bakım yükü daha fazladır. Psikolojik semptomların en sık görüldüğü grup ise kadın, bekar, çalışan ve akraba olan bakım verici bireylerdir.
16	Karaçayır, S. S. (2022) Doğan, S.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer Hastalarına Karşı Toplumdaki Bireylerin Bakış Açısının Değerlendirilmesi	Tanımlayıcı	Alzheimer tanısı alan bireylerle karşı toplumun bakış açısının belirlenmesi	200 birey (Bir İldeki Aile Sağlığı merkezine kayıtlı olan) -Tanıtıcı Bilgi Formu -Damgalama Anketi	Alzheimer hastalığına yönelik toplumdaki diğer bireyler tarafından dışlanma, etiketlendirme yapılabildiği, bu nedenle sosyal izolasyona yönelik toplum içinde farkındalık yaratacak eğitim vb. araştırmaların yapılmasının fark yaratacağı saptanmıştır.
17	Özcan, M. 2022 Akyar, İ.	Doktora Tezi	Orta evre alzheimer hastalarının bakım verenlerine yönelik verilen planlı eğitim ile izlemin hasta ve bakım verenlerin bakım sonuçlarına etkisi	Yarı-Deneysel	Orta evre Alzheimer tanısı ile izlenen hastalara bakım verenlere verilen planlı eğitim ve izlemin hasta ve bakım verenlerin bakım sonuçlarına etkisinin değerlendirilmesi	Alzheimer tanısı alan hastalara bakım veren 43 birey (21 Müdahale, 21 Kontrol) -Zarit Bakım Veren Yükü Ölçeği -Bakas Bakım Verme Etki Ölçeği -Nöropsikiyatrik Envanter -Alzheimer Hastalığında İşbirliği Çalışması -Günlük Yaşam Aktiviteleri Ölçeği	Orta evre Alzheimer hastalarına bakım veren bireylere ilişkin oluşturulan eğitimin ve planlı izlemlerin bakım yüküne etkisi olmadığı bulunmuştur. Araştırmada her iki gruptaki hastalara bakım vericiler her aktivitelerine yardımcı oldukları için günlük yaptıkları aktivitelerde bağımsız olmadıkları ve sürekli yardıma ihtiyaç duydukları görülmüştür.
18	Duran, İ.Y. 2023 Keskin, G.	Yüksek Lisans Tezi	Kurumda kalan Alzheimer tanılı bireylerin birinci derece yakınlarının başa çıkma tutumlarını yordayan değişkenlerin incelenmesi	Tanımlayıcı	Kurumda kalan Alzheimer hastalarının aile bireylerinin başa çıkma durumlarının belirlenip, başa çıkma tutumlarının depresyon ve anksiyete düzeyleri belirlenmesi	Alzheimer tanısı alan hastaların yakını olan 150 birey -Sosyodemografik Tanıtım Formu -Beck Anksiyete Ölçeği -Cope Başa Çıkma Tutumları Ölçeği -Suçluluk Ölçeği -Beck Depresyon Ölçeği	Yordayıcı değişkenler suçluluk, depresyon ve anksiyete olarak belirlenmiş olup; depresyon ve anksiyete düzeylerinin başa çıkma tutumları üzerinde suçluluktan daha fazla bir etki oluşturduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. (Devam)

19	Kabal, M.G. 2024 Kapucu, S.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer tanılı bireylerin bakım verenlerinin desteklenmesine yönelik hemşirelik öğrencilerine verilen oyunlaştırılmış standart hasta eğitiminin bilgi, memnuniyet ve algılanan öğrenme düzeyine etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Alzheimer tanılı bireylerin bakım verenlerinin desteklenmesine yönelik oyunlaştırılmış standart hasta eğitiminin bilgi, memnuniyet ve algılanan öğrenme düzeyine etkisinin belirlenmesi	52 Öğrenci (2. Sınıf hemşirelik öğrencileri) -Alzheimer Hastasının Bakımına İlişkin Bilgi Testi -Öğrencilerin Öğrenme Çıktılarından Memnuniyeti Anketi -Algılanan Öğrenme Ölçeği	Oyunlaştırmanın hemşirelik eğitiminde kullanılabilecek yenilikçi eğitim uygulamalarından biri olabileceğini ve diğer yenilikçi eğitim uygulamalarına entegre edilerek daha da etkili hale gelebileceğini göstermektedir
20	Atay, E. 2024 Yılmaz, E.B. Tosun, N.	Doktora Tezi	Alzheimer tanısı alan yaşlı bireylerde bilişsel uyarım terapisinin apati, yalnızlık, anksiyete ve günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Alzheimer tanılı bireylere uygulanan Bilişsel Uyarım Terapisi'nin bireylerin apati, yalnızlık, anksiyete ve günlük yaşam aktiviteleri üzerine etkisinin belirlenmesi	Alzheimer tanısı alan 52 birey (26 Müdahale, 26 Kontrol) -Tanıtıcı Bilgi Formu -Apati Değerlendirme Ölçeği -Geriatrik Anksiyete Ölçeği -UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu -Demansta Fonksiyonel Yetersizlik Ölçeği	Bilişsel Uyarım Terapisinin Alzheimer hastalarının apati, yalnızlık ve anksiyete düzeyini azaltmada ve günlük aktivitelerinde bağımsızlığını sağlamada etkili olduğu saptanmıştır.
21	Soylu, E. 2024 Öztürk, S.	Yüksek Lisans Tezi	Alzheimer hastalarına uygulanan boyama etkinliğinin depresyon, anksiyete, stres üzerine etkisi	Randomize Kontrollü Deneysel Çalışma	Alzheimer Hastaları ile yapılan boyamanın depresyon, anksiyete ve stres üzerine etkisinin belirlenmesi	Alzheimer tanısı alan 50 birey (25 Müdahale, 25 Kontrol) -Kişisel Bilgi Formu -Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği	Boyama yapmanın Alzheimer hastalarında depresyon düzeyinin azalmasını sağladığı görülürken; anksiyete ve stres düzeyinde ise etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

4.TARTIŞMA

Ulusal tez merkezinde yayınlanan ilk tez çalışması 2006 yılında yapılmıştır. 16 yüksek lisans ve 5 doktora tez çalışması bulunmaktadır. Çalışmada, doktora tez sayısının yüksek lisans tez sayısından daha az olması, yüksek lisans programlarının daha önce başlatılması ve hemşirelikte doktora programları açan üniversite sayısının az olması ve bu programlara kabul şartlarının daha zor olmasıyla bağlantılıdır. Yapılan tez sayısının az olması Alzheimer hastaları ve bakım vericilere ilişkin ileri düzey ve kanıt temelli araştırmalarının yetersiz yapıldığını düşündürmektedir. Sağlık bakım hizmeti verenlerin bakımı kanıt temelli olarak yapmasına olan ihtiyaç her geçen gün giderek artmaktadır (Melnyk, Fineout, Gallagher & Kaplan, 2012; Şenyuva, 2016). Yapılan tezlerde de kanıt temelli çalışmaların önemli olduğunun bilinmesine rağmen bu çalışmalarla ilgili eksiklikler olduğu saptanmıştır (Koehn & Lehman, 2008; Ayhan & Bektaş, 2015). Araştırmaların sadece akademisyenler tarafından yapıldığına dair inanç, bilimsel araştırmaları okumada yetersizlik, deneyim odaklı bakıma olan inanç, yönetici desteğinin olmaması, iş yoğunluğu, güncel literatürün okunmaması, araştırma bilgisinin eksikliği, yabancı dil kullanımında eksiklik, mesleki eğitim sırasında yurt dışı olanaklarındaki sınırlılıklar ve klinikteki hemşirelerin araştırmalarının yayınlanacağına inanmama, araştırma yapma konusunda isteksiz olması yapılan çalışmaların sayısının az oluşu nedenini açıklamaktadır (Güner, Yurdakul & Yetim, 2005; Raisler & Kennedy, 2005; Farokhzadian, Khajouei & Ahmadian, 2015).

Çalışma kapsamında doktora çalışmaları yıl olarak değerlendirildiğinde, Alzheimer hastaları ile ilgili en son tezin 2024 yılında yayınlandığı ve 5 tez olduğu belirlenmiştir. Bu 5 tezin de Alzheimer hastaları ile yapıldığı ancak bakım vericilerle yapılan bir doktora tez çalışmasının olmadığı görülmektedir. Dünyada kronik hastalık tanısı alan, bakıma ihtiyaç duyan yaşlı birey popülasyonunda giderek artma olması ile ihtiyaçlarının karşılanması sorumluluğu ve bakım sağlık kuruluşlarından evlere sağlık personelinin hastaya bakım veren bireylere doğru kaymıştır (Karadakovan, 2005; Keleş & Özalevli, 2018). Sağlık ile ilgili eğitimi olmayan bakım vericilerin hasta bakımı, hastalık takibi ve hastanın yaşam kalitesi üzerindeki önemi giderek artarken, doktora tezlerinin sayısı istenilen sayıda değildir. Bu bağlamda doktora aşamasındaki hemşirelik lisansüstü öğrencilerinin, Alzheimer hastaları ve bakım veren bireylerle ilgili daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Çalışmada yüksek lisans tezlerinin büyük bir kısmının tanımlayıcı türde doktora tezlerinin ise büyük bir kısmının randomize kontrollü türde yapıldığı saptanmıştır. Bu bağlamda, yüksek lisans tezlerinin büyük bir kısmının tanımlayıcı türde yapılması yüksek

lisans öğrencisinden beklentilerin gerçekleştiğini, doktora tezlerin çoğunluğunun metodolojik türde yapılması ise yeni bir yöntem oluşturulması veya mevcut yöntemin farklı durumlara uyarlanması beklentisini karşılamaktadır. Konu ile ilgili kanıt düzeyi yüksek çalışmaların yapılması önerilebilir.

Çalışmadaki tezler incelendiğinde örneklem grubunun %52,3'ünün bakım veren bireylerin oluşturduğu görülmektedir. Alzheimer hastası olan bireyler, hastalığın ilerleyen aşamalarında günlük yaşam aktivitelerindeki sınırlılıkları, mental ve davranışsal bozukluklarının belirginleşmesi ile beraber, fizyolojik, ruhsal, ekonomik ve sosyal yönden başkalarına gereksinim duyar hale gelmektedir (Gauthier, 2007; Dikililer, 2020).

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte çalışmalarda meydana gelen artışa rağmen Alzheimer hastalığının önlenmesi ve kesin tedavisi tam olarak bilinmemektedir. Fakat Alzheimer hastalığı tanısı alan bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlığını sağlamak amacıyla farmakolojik tedaviye ek olarak anımsama terapisi, aromaterapi, çoklu duyuşsal uyaran yöntemi, fiziksel egzersiz, ışık terapisi, müzik terapi, sanat terapi gibi nonfarmakolojik yöntemler de uygulanmaktadır (Gazes vd., 2012; Aşiret & Kapucu, 2015; Keleş & Özalevli, 2018). İncelenen tezlerde de bakım yükü kavramı en fazla araştırılan konu olarak çalışmada çıkmakta olup, bunu alternatif ve tedavi yöntemleri izlemektedir. Bu yöntemlerin daha çok son yıllarda yapılan tez çalışmalarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalarda boyama tekniği, bilişsel uyarmı terapisi, oyunlaştırma, müzik dinletme, anımsama terapisi ve çoklu duyuşsal uyaran yöntemi kullanılarak hastaların anıyete, depresyon düzeyleri irdelenmiştir (Özdemir, 2007; Duru Aşiret, 2014; Kıyak, 2019; Kayaaslan, 2020; Kabal, 2024; Atay, 2024; Soylu, 2024). Non-farmakolojik yöntemler herhangi bir invaziv girişim içermediğinden farmakolojik yöntemlere göre daha güvenilir yöntem olduğu için tercih edilmektedir (Gauthier, 2007; Özbabalık & Hussein, 2017; Keleş & Özalevli, 2018).

Belleğin bozulma süreci ile başlayan AH, bilişsel işlevlerde bozulma ve kişilik değişiklikleri ile devam etmektedir. Hastalığın ilerleyen dönemlerinde ise hasta bireyler sözselle ve hareket yeteneklerini kaybederek tam bağımlı bireyler haline gelerek bakım ihtiyaç duyulmaktadır (Moon vd., 2014). Çalışmadaki bakım verenlerle yapılan tezler incelendiğinde Alzheimer hastasına bakım veren kişilerin sosyal hayatının olumsuz yönde etkilendiği saptanmış olup; bakım veren kişilerde en çok sosyal izolasyon, yorgunluk, öfke/ajite tepkiler, depresif şikayetler, fiziksel şikayetler yaşadığı belirlenmiştir. Alzheimer hastalığı olan bireylere bakım vermek hastanın davranışlarını yönetmemesi ve hastalık ilerledikçe bakım veren bireye bağımlılığının artmasından dolayı hem fiziksel hem de psikolojik bakımdan oldukça

yorucu, yıpratıcı bir görevdir (Gauthier, 2007; Etters vd., 2008). Sansoni ve arkadaşları (2004)'nın 34 İtalyan kadın bakım verenlerle yaptıkları çalışmada, bakım veren kişilerin %56'sının bedensel hastalıklarının olduğu ve %32'sinin psikolojik rahatsızlıktan mağdur olduğu belirtilmiştir (Sansoni, J., Vellone, E., Piras, G., 2004). Ferrara ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışmada bakıcıların %53'ünün bakım vermeleri ile hayatlarının değiştiği, kendileri için vakit ayıramadıkları ve sosyal hayatlarının da bu durumdan etkilendiği saptanmıştır (Ferrara vd., 2008). Varone ve arkadaşları (2007)'nin çalışmasında yeteri kadar sosyal destekleri olmayan bakım verenlerin daha yoğun stres yaşadıkları ve algıladıkları bakım yükünün daha fazla olduğu saptanmıştır (Varona, Saito, Takahashi, & Kai, 2007).

Çalışma sonuçlarımıza benzer şekilde yapılan bu çalışmalarda bakım verenlerin çok boyutlu sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu nedenle bakım veren bireylerin psikolojik bakımdan iyi olması önemli olduğu için bakım veren bireylerle yapılan çalışmaların fazla olduğu düşünülmektedir.

Çalışmadaki bakım verenlerle yapılan 11 tez incelendiğinde bakım verenlerin çoğunluğunun kadın olduğu ve bu kişilerin genellikle hasta veya yaşlı bireyin kızı olduğu belirlenmiştir. Toplumda kadının aile içinde geleneksel olarak bakım verici rolünün olması, çalışma hayatında erkeklerden daha az yer edinmiş olmasının, ev işlerinde daha fazla sorumluluk almasının bakım verenlerin kadın olmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Türe ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında Türk geleneklerinde olduğu gibi diğer çoğu kültürde de bakım verme rolünün kadına ait bir görev olduğu düşünülmekte ve kadının rolü olan basit bir görev olarak belirtilmektedir. (Türe, Yazar, Akın & Aydın, 2018). Pudelewicz ve arkadaşlarının (2018) Alzheimer hastalarına bakım veren bireylerle yaptığı çalışmada kadınların vakitlerinin büyük bir kısmında hastalara bakım verdiklerini ve kendilerine ayırdıkları zamanın çok az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucumuz literatür ile paralel olarak bakım vermede kadına atfedilen rolü düşündürmektedir (Pudelewicz, Talarska & Baczyk, 2019). Literatür incelendiğinde kadın ve erkeklerin toplumda üstlendikleri sorumluluklar ve sosyalizasyon sürecindeki farklılıklar nedeniyle bakım sürecinden etkilenmeleri de farklı olmaktadır. Geleneksel olarak kadınlar daha fazla ev içerisinde sorumluluk alırken erkekler ev dışında çalışmakta ve sorumluluk almaktadırlar. Bakım işinde kadınlar bu sosyal durum nedeniyle doğal bakım veren olarak görülmektedirler Erkekler bakım verme sürecinde kadınlara göre yemek hazırlama, alışveriş ve ev temizliği gibi konularda daha az zaman harcarlarken, finansal destek sağlama, bakım için gerekli olanaklardan yararlanma ve ufak

tefek tamir işlerini yapma gibi konularda daha fazla zaman harcamaktadırlar.

Çalışma kapsamında cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında hastalarla yapılan 5 tez incelendiğinde Alzheimer hastası olan kadın sayısının erkek sayısından fazla olduğu saptanmıştır. Erkeklerin Alzheimer hastalığına yakalanma riskinin kadınlara göre daha az olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (Etters, Goodall, & Harrison, 2008). Cinsiyet hormonlarından etkilenen AH aynı zamanda beyni koruyucu etkisi olan östrojen hormonunun menopozda eksikliğine bağlı olarak da ortaya çıkmaktadır. Menopozun etkileri ile ilgili hormonların değişmesi, çevresel ve genetik faktörlerin etkisine bağlı olarak kadınlardaki risk erkekler göre fazladır (Öber, 2008; Karşıdağ, 2012). Ayrıca kadınların yaşam süresinin daha uzun ve eğitim düzeylerinin düşük olması ile de açıklanmaktadır (Öber, 2008; Onat Kaya & Çelik, 2018).

Çalışmalar kullanılan veri toplama araçları bakımından incelendiğinde tamamının (n=21) araştırmacı tarafından geliştirilen formlar ve ölçeğin birlikte kullanıldığı belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen formların çoğunluğunun kapsam geçerliliğinin yapıldığı geçerlilik ve güvenilirliğin ise sınırlı sayıda çalışmada yapıldığı görülmektedir. Bu durum geliştirilen formların diğer araştırmacılar tarafından kullanılabilirliğini ve genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu açıdan araştırmalarda geçerlilik-güvenirliliği yapılmış formlar ya da ölçeklerin daha fazla kullanılmasının çalışmaların niteliğinin artırılmasına yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, yüksek lisans tezlerinin %12' sinin doktora tezlerinin ise %51'inin yayınlandığının belirlenmesi, tezi yayın haline getirme aşamasında bazı olumsuzluklar yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir. Yapılan diğer çalışmalarda da hemşirelik alanında görev yapan akademisyenlerin %95,6'sının yayın yapma sürecinin uzun sürmesi, uluslararası yayın yapmada çeviri sorunu yaşaması, bilimsel araştırmayı yayın haline getirmedeki bilgi eksikliği, danışman tarafından ihmal edilme, öğrencinin isteksizliği ve yayın için başvuru dergi seçimini bilmeme gibi birçok güçlüğün yaşandığı belirtilmektedir (Tortumluoğlu & Özyazıcıoğlu, 2004; Yılmaz, Yazgan, Dur, Salman & Demir, 2017).

Ayrıca, doktora mezunlarının bu güçlüklere daha az yaşadıkları ve doktora mezunlarının akademik olarak yükselme amacının ve akademik yükseltme kriterlerinin doktora tezinin yayınlanmasını zorunlu olmasının bu sonuçta etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışmada, doktora tezi sayısının (n:5) yüksek lisans tezi sayısından (n:16) daha az olmasına karşın; doktora tezinin %90, yüksek lisans tezinin %30 oranında yayınlanması doktoradan mezun olan

bireylerin yayın aşamasında yüksek lisansa göre daha az güçlük yaşadıklarının bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

5.SONUÇ

Bu çalışmada "Alzheimer, Alzheimer ve bakım vericiler, hemşirelik" anahtar kelimeleri kullanarak yapılan tüm tezler incelenmiş olup Alzheimer hastalığı ilgili özellikle bakım veren bireylerle çalışıldığı, hastalarla ilgili az çalışma olduğu belirlenmiştir. AH'nın tedavi süreci çeşitli tıbbi, hemşirelik bakımı ve sosyal destekleri içeren çok yönlü bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu nedenle hasta tek başına değil hem ailesi hem de bakım veren bireylerle birlikte ele alınmalıdır. Hastalara kaliteli bakım vermek, etkin hasta bakımının sağlanmasında önemlidir. Bu süreçte hastalığa ilişkin tüm sorunların belirlenmesi ve çözümlenmesinde hastaya bakım veren birey kadar hemşirenin rolü de benzersiz bir öneme sahiptir. Hemşirelik bakımı hemşire-hasta ilişkisine dayalı olarak hemşirelik bakımı gerçekleştirilmekte olup bakım verme sürecinde kişilerarası etkileşimini gerektirmektedir. Alzheimer hastalığının bakımı ve tedavisinde farmakolojik tedavinin yanı sıra etkinliği kanıtlanmış olan nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı özellikle son yıllarda yapılan tez çalışmalarında arttığı belirlenmiştir. Tezlerin ele aldığı konular arasında bakım yükü (bakım verenlerin yaşadığı güçlükler), alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemleri, yaşam kalitesi, evde bakım, Alzheimer hastalarının kognitif ve psikolojik belirtileri olduğu görülmüştür. Bu konular arasında çoğunlukla irdelenen konunun bakım verenlerle yapılan bakım yükü konusu olduğu saptanmış olup Alzheimer hastaları ile yapılan çalışmaların artırılması önerilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan yüksek lisans tez sayısı fazla olup, doktora tez sayısı 5 tanedir. Bundan dolayı daha fazla kanıt temelli çalışmaların yapılarak lisansüstü çalışmaların yayınlanması önerilmektedir.

Progresif bir süreç izleyen hastalık sürecinde bireyler aile süreçleri içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle kognitif iyileştirme/rehabilitasyon tıbbi tedavi ile birlikte önemli rol oynamaktadır. Ayrıca hastalığın yaş artışı ile görülme sıklığı artmaktadır. Hastalar ek kronik hastalıklara da sahiptir. Sadece palyatif bakım servisinde değil her klinikte ve poliklinikte karşılaşılabileceğimiz hasta grubudur. Toplumun bilgilendirilmesi ve farkındalık oluşturulmasında da hemşireler sağlık ekibi ile birlikte etkin bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle Alzheimer hastalarının yattığı birimlerde görev yapan hemşirelerde ve uygulamaya çıkan hemşirelik öğrencilerinde konuyla ilişkili çalışmaların artırılması ve daha büyük örneklem gruplarıyla, randomize kontrollü türde

çalışmaların yapılması hasta bakım kalitesinin artırılması açısından daha ufuk açıcı olabilir.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarın ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli oluşturabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği ya da üyeler ile ilişkili, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2009). *Alzheimer Hastalığı Olan Bireye Bakım Verenlerin Cinsiyetinin Bakım Veren Yükü Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akyar, İ. (2016). *Alzheimer Hastalarına Bakım Verenlerin Yaşadıkları Güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altın, A. (2016). *Evde Alzheimer Hastasına Bakım Verenlerin Hasta Bakımına Yönelik Kullandıkları Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Aşiret, G. D., & Kapucu, S. (2015). Alzheimer hastalarının bilişsel ve davranışsal sorunları üzerine etkili bir yöntem: Anımsama terapisi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(2), 60-8.
- Atay, E. (2024). *Alzheimer Tanısı Alan Yaşlı Bireylerde Bilişsel Uyarım Terapisinin Apati, Yalnızlık, Anksiyete Ve Günlük Yaşam Aktiviteleri Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.
- Aygün, G. (2006). *Alzheimer Hastasına Bakım Veren Yakınlarının Karşılaştıkları Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayhan, Y., Kocaman, G., & Bektaş, M. (2015). Kanıta Dayalı Hemşireliğe Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17(2-3), 21-35.
- Dikililer, Ü. (2020). *Alzheimer Hastalarına Bakım Verenlerde Bakım Yükü Ve Ruhsal Belirtiler*. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Duran, İ. Y. (2023). *Kurumda Kalan Alzheimer Tanılı Bireylerin Birinci Derece Yakınlarının Başa Çıkma Tutumlarını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Duru Aşiret, G. (2014). *Anımsama Terapisinin Alzheimer Hastalarının Bilişsel Durumu, Depresyon ve Günlük Yaşam Faaliyetlerine Etkisi*.

- Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erkuran, H. (2015). *Alzheimerlı Hastalara Bakım Veren Kişilerin Bakım Yükünün Stresle Baş Etme Durumlarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Etters, L., Goodall, D., & Harrison, B. E. (2008). Caregiver burden among dementia patient caregivers: A review of the literature. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 20(8), 423-428.
- Farokhzadian, J., Khajouei, R., & Ahmadian, L. (2015). Evaluating factors associated with implementing evidence-based practice in nursing. *Journal of Evolution in Clinical Practice*, 21(6), 1107-1113.
- Ferrara, M., Langiano, E., Di Brango, T., De Vito, E., Di Cioccio, L., & Bauco, C. (2008). Prevalence of stress, anxiety, and depression in with Alzheimer caregiver. *Health and Quality of Life Outcomes*, 6, 93. doi:10.1186/1477-7525-6-93
- Gauthier, S. (2007). Clinical diagnosis and management of Alzheimer's disease. *Informa UK Limited*, 8, 205-265.
- Gazes, Y., Soldan, A., & Stern, Y. (2012). Alzheimer's disease. In *Encyclopedia of Human Behavior*. (pp. 108-115). Elsevier Inc.. doi:10.1016/B978-0-12-375000-6.0002
- Güner, S., Yurdakul, M., & Yetim, N. (2015). Türkiye'de ebelik mesleğinin sorunlarına akademik bakışı yansıtan nitel bir çalışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5, 80-7.
- Kabal M.G. (2024). *Alzheimer Tanılı Bireylerin Bakım Verenlerinin Desteklenmesine Yönelik Hemşirelik Öğrencilerine Verilen Oyunlaştırılmış Standart Hasta Eğitiminin Bilgi, Memnuniyet Ve Algılanan Öğrenme Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaptan, G., & Dedeli, Ö. (2012). *Temel İç Hastalıkları Hemşireliği*, 1. Basım. (s.446-449). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Karaçayır, S.S. (2022). *Alzheimer Hastalarına Karşı Toplumdaki Bireylerin Bakış Açısının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadakovan, A. (2005). Yaşlılarda sağlık sorunları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 169-179.
- Karşıdağ, S. (2012). Alzheimer hastalığında risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türkiye Klin J Neuro ISpecial Top*, 5(3), 18-23.
- Kayaaslan, B. (2020). *Alzheimer Hastalarında Müzik Terapinin Bilişsel İşlevler ve Uyum Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Keleş, E., & Özalevli, S. (2018). Alzheimer hastalığı ve tedavi yaklaşımları. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 39.
- Kiyak, M. (2019). *Alzheimer Hastalarında Müziğin Uyum Güçlüğünü Azaltmadaki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Koehn, M. L., & Lehman, K. (2008). Nurses' perceptions of evidence-based nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 62(2), 209-215.
- Melnyk, B. M., Fineout-Overholt, E., Gallagher-Ford, L., & Kaplan, L. (2012). The state of evidence-based practice in US nurses: Critical implications for nurse leaders and educators. *Journal of Nursing Administration*, 42(9), 410-417.
- Moon, Y., Kim, H., Choi, H., Han, S. H. (2014). Validity of the Korean version of the fear of Alzheimer's disease scale for the assessment of anticipatory dementia. *J Korean Med Sci*, 29, 411-415.
- Onat Kaya, H., & Çelik, Y. (2018). Hasta bakım yükü: Alzheimer hastalarına bakım verenler arasında bir çalışma. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 21(4), 625-640.
- Öber, A. (2008). Alzheimer hastalığında moleküllerin rolü. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 1, 23-31.
- Özbalalık, D., & Hussein, S. (ty). Demans bakım modeli raporu. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/9332/demans-bakim-modeli-proje-kitabi.pdf> adresinden 22.09.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Özcan, M. (2022). *Orta Evre Alzheimer Hastalarının Bakım Verenlerine Yönelik Verilen Planlı Eğitim İle İzlemin Hasta Ve Bakım Verenlerin Bakım Sonuçlarına Etkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, L. (2007). *Hafif Alzheimer Hastalarına Uygulanan Çoklu Duyusal Uyarın Yönteminin Kognitif Durum, Depresyon ve Anksiyete Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pudelewicz, A., Talarska, D., & Bączyk, G. (2019). Burden of caregivers of patients with Alzheimer's disease. *Scand J Caring Sci*, 33(2), 336-341. doi:10.1111/scs.12626
- Raisler, J., & Kennedy, H. (2005). Midwifery care of poor and vulnerable women, 1925-2003. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 50(2), 113-21.
- Sanson, J., Vellone, E., & Piras, G. (2004). Anxiety and depression in community-dwelling, Italian Alzheimer's disease caregivers. *Int J Nurs Pract*, 10, 93-100.
- Soylu, E. (2024). *Alzheimer Hastalarına Uygulanan Boyama Etkinliğinin Depresyon, Anksiyete, Stres Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Söylemez, B. A., & Küçükçüçlü, Ö. (2017). Kognitif ve psikolojik sorunlar ve hemşirelik bakımı. In:

- Yaşlılık ve Yaşlı Sağlığı*. Ankara: Vize Basın Yayın, p. 344-367.
- Şenyuva, E. (2016). Hemşirelik eğitimi ve kanıta dayalı uygulamalar. *Advanced Engineering Informatics*, 24(1), 59-65.
- Taşdemir, G. (2008). *İlk ve Orta Evre Alzheimer Hastalarının Evde İzlemi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tezcan, S. (2017). *Alzheimer Hastalarına Bakım Veren Kişilerin Yaşadıkları Güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Toker, S. (2017). *Kanser, Şizofreni ve Alzheimer Hastalarının Bakım Vericilerinde Travma Sonrası Gelişimin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Toker Tekin, G. (2018). *Alzheimer Hastalarına Bakım Veren Aile Bireylerinin Bakım Yüğü ile Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Tortumluoğlu, G., & Özyazıcıoğlu, N. (2004). Akademisyenlerin araştırma yaparken ve yayınlarken karşılaştıkları güçlükler ve bunun üzerinde doktora eğitiminin etkisi. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-11.
- Türe, E., Yazar, A., Akın, F., & Aydın, A. (2018). Kronik hasta çocuklara bakım verenlerin bakım verme yükünün değerlendirilmesi. *Bozok Medical Journal*, 8(03), 46.
- Uslu, A. (2018). *Alzheimer Tipi Demaslı Hastalara Bakım Verenlerin Öz Etkililik-Yeterlilik Düzeyleri İle Yaşam Kaliteleri ve Bakım Yükleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varona, R., Saito, T., Takahashi, M., & Kai, I. (2007). Caregiving in the Philippines: a quantitative survey on adult-child caregivers' perceptions of burden, stressors, and social support. *Arch Gerontol Geriatr*, 45(1), 27-41. doi:10.1016/j.archger.2006.07.007
- WHO (2024). *Global Action Plan on The Public Health Response to Dementia 2017-2025*. Geneva: World Health Organization.
- Yılmaz, A., Yazgan, E. Ö., Dur, B., Salman, F., & Demir, A. (2017). Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayın olma durumu: Bibliyometrik çalışma (1977-2016). *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 19(3), 34-44.